

— בהעדר רישום התוצאות לגבי 28,123 ההפניות דלעיל אין אפשרות לדעת, אם נקלט העובד בעבודה שאליה הופנה; נמצא לא מתאים; או השתמט מקבלת העבודה כדי להוסיף ולקבל דמי אבטלה.

— משרד מבקר המדינה בדק את מספר ההפניות לכל דורש עבודה בשנת 1986 והתברר, שהיו דורשי עבודה, אשר כל אחד מהם קיבל יותר מעשרים הפניות. הביקורת העלתה, שלא היה נסיון לאתר דורשי עבודה, שקיבלו מספר גבוה במיוחד של הפניות ולברר את הסיבה לאי-קליטתם בעבודה – אם הדבר נבע מכך, שדורש העבודה לא היה מעוניין לעבוד או שההפנייה לא הייתה מתאימה ופקיד ההשמה ידע זאת ועשה מה שעשה רק כדי לצאת ידי חובה או שמצב הדברים התהווה מחוסר אנשי מקצוע שיטפלו בדורשי עבודה שהם בחזקת "מקרים מיוחדים" ועל כן זקוקים לטיפול ייעוצי. בעקבות הביקורת הוכנס לשימוש דו"ח חריגים חודשי ובו פרטים על אודות דורשי העבודה שהיו בטיפול שלושה חדשים ויותר. הדו"ח מופק על ידי המערכת הממוחשבת ומופץ למנהל האזור ולרכז שירותי הפרט. כן נמצא בהכנה דו"ח תלת-חודשי מצטבר על אודות דורשי עבודה, שקיבלו למעלה מעשר הפניות; הדו"ח מיועד למנהל האזור, לרכז שירותי הפרט ולסמנכ"ל שירות התעסוקה.

— השירות הפיק באמצעות המערכת הממוחשבת רק חלק מן האישורים על ימי אבטלה. כתוצאה מכך היה על לשכות העבודה להוציא ידנית אישורים חסרים או לתקן, בשל פניות של דורשי העבודה, אישורים שגויים. בעקבות הביקורת הורתה הנהלת השירות להוציא את כל האישורים באמצעות המערכת הממוחשבת.

כפי שצוין לעיל, החל השירות בתחילת 1986 בהקמת מערכת ממוחשבת לאזור תל אביב במתכונת דומה לזו שפעלה באזור ירושלים. לאזור תל אביב בחר השירות מחשב ובו תקליטים קבועים וכוונן סרטים, ואילו המערכת באזור ירושלים מצוידת בכוונני תקליטים נתיקים וללא כונן סרטים.

— השירות לא דאג לתאם בין שתי המערכות כדי שניתן יהיה להעביר תכניות ונתונים מזו לזו. העברת שינויים בתכניות ממערכת אחת לשנייה הייתה כרוכה בעבודה ידנית רבה, דבר שעוד הכביד על צוות העובדים המצומצם של השירות. מלבד זאת, לא ניתן היה להעביר בקלות ממערכת למערכת נתונים על דורשי עבודה. בתשובת השירות צוין, כי למחשב באזור ירושלים יוספו פריטי ציוד, שיאפשרו העברת נתונים ממערכת אחת לאחרת; עוד מתוכננת הקמת רשת לתקשורת נתונים ביניהן.

הביקורת העלתה ליקויים באיכות הנתונים הרשומים במערכת הממוחשבת של שירות התעסוקה ובסדרי הבקרה על אותם נתונים ועל הוצאת אישורי אבטלה. בעקבות הביקורת תוקנו ליקויים רבים ומופקים דו"חות בקרה לאיתור נתונים חריגים.

ממצאי מעקב

טיפול בדורשי עבודה אקדמאים

דו"ח שנתי 36, עמ' 627

הביקורת בנושא טיפול בדורשי עבודה אקדמאים נערכה בתודשים מאי – אוגוסט 1985, ופורסמה בדו"ח שנתי 36 (עמ' 627).

הביקורת שפורסמה התייחסה בעיקר לנושאים אלה: פעולות המשרד הראשי של המרכז לתעסוקות אקדמאים על שני מדוריו – מדור מידע ומדור חוץ לארץ – ופעולות הסניפים; הסבה מקצועית ופעולות נציגות משרד העבודה והרווחה בניו יורק.

בדצמבר 1987 ערך משרד מבקר המדינה מעקב במדור חוץ לארץ הפועל במשרד הראשי של המרכז לתעסוקות אקדמאים (להלן – המדור) ובמחלקה להסבה מקצועית הפועלת במסגרת האגף להכשרה ולהשתלמות מקצועית שבמשרד העבודה והרווחה (להלן – המחלקה), שתכליתו לבדוק באיזו מידה תוקנו הליקויים שהועלו בדו"ח מבקר המדינה.

להלן ממצאי המעקב:

מדור חוץ לארץ

1. מספר הישראלים בחו"ל והעולים המתעתדים לעלות לארץ, שהמדור סייע להם בשנת 1986 במציאת תעסוקה בארץ היו באותו סדר גודל כמו ב-1984 – כאלף איש לשנה – והוא נמוך כדי מחצית ממספר המטופלים ב-1983. מספר עובדי המדור כיום לא השתנה, למרות הקטנת היקף הפעולות, והוא מונה ארבעה עובדי שירות התעסוקה ושישה עובדי הסוכנות היהודית. ביולי 1987 הגישה ועדה, שנתמנתה על ידי מנכ"ל משרד העבודה והרווחה ומנכ"ל מחלקת העליה והקליטה בסוכנות היהודית לבדיקת תחומי פעולת המדור, את המלצותיה, על פיהן יש להרחיב את תחומי פעולות המדור בעיקר בתחומי איסוף המידע והפצתו בין הגורמים המטופלים ולשנות את המבנה הארגוני תוך הגדלת מספר העובדים בו ל-11.

2. עדיין גדול חלקם של תיקים שנסגרו בשל ניתוק הקשר (העדר התכתבות וקשר טלפוני) בין המדור לפונים. בשנה הקלנדרית 1986 נסגרו 719 תיקים, 60.6% מהם בשל ניתוק קשר; בשנת 1987 נסגרו 378 תיקים, 55.3% מהם בשל ניתוק קשר.

3. משרד העבודה והרווחה נותן סיוע כספי לישראלים המתעתדים לשוב לארץ לימיון חלקי של ההוצאות הכרוכות ברכישת כרטיסי הטיסה לביקור בארץ (להלן – נסיעת גישוש). מתן הסיוע מותנה בהודעה על הביקור לקיום מספר פגישות ובירורים עם מעסיקים מקומיים לשם מציאת תעסוקה הולמת. הסיוע הינו בחזקת הלוואה עומדת ההופכת למענק אם הם שבים להשתקע בארץ בתוך פרק זמן של שישה חודשים ממועד קיום נסיעת הגישוש.

התקנון בדבר נסיעות גישוש תוקן ועל פי התיקון ישראלים חוזרים נתבקשו להמציא הצהרה בכתב על שובם ארצה. לשם כך הוכן ביולי 1986 טופס מיוחד, אותו מתבקש המועמד למלא בשובו סופית ארצה.

הבדיקה העלתה, כי החוזרים ארצה שקיבלו מענקי גישוש אינם נוהגים בדרך כלל, להשתמש בטופס האמור לעיל, כדי להודיע למדור על חזרתם ארצה. בשנת 1986 קיבלו 49 ישראלים הלוואות עומדות לצורך קיום נסיעת גישוש ארצה ובחודשים ינואר – ספטמבר 1987 33 ישראלים קיבלו הלוואות כאלו. מבדיקה מדגמית של 9 תיקים של ישראלים, אשר קיבלו הלוואות עומדות שהפכו למענק בשנת 1986 ובראשית שנת 1987, נמצא שבשלשה מהם לא נמצאו הודעות על חזרה ארצה כנדרש; בחמישה מקרים ישנו רישום של הודעת הנציגות בניו יורק על חזרה ארצה, במקרה אחד הודיע מקבל הלוואה טלפונית על חזרתו ארצה; רק אחד מהתשעה הודיע בכתב על חזרתו.

בינואר 1988 הודיע שירות התעסוקה למשרד מבקר המדינה, כי הוא שוקל עתה דרכים נוספות לעדכון הנתונים בדבר שיבה ארצה, וביניהם קבלת מידע ממשטרת הגבולות.

4. מסיום הביקורת ועד סוף דצמבר 1987 התקיים בניו יורק בשיתוף עם הנציגות רק מבצע אחד לגיוס כוח אדם עבור מפעל בארץ. המבצע התקיים בראשית יולי 1987. עד סיום ביקורת המעקב לא שלחה הנציגות למשרד הראשי דו"ח על תוצאות המבצע, כדי ללמד על מידת הצלחתו.

הסבה מקצועית

הסבה מקצועית הינה שירות הניתן על ידי המשרד לדורשי עבודה אקדמאים שאין ביכולתם למצוא תעסוקה הולמת במקצועם.

1. המחלקה הוציאה נוהל כולל להסדרת תהליכי הקליטה והמיון של הפונים, סוגי המבחנים שעליהם לעבור, הגורמים המוסמכים הרשאים לדחות מועמדים. כמו כן הוקמה ועדה לטיפול בעררים, בדבר החלטה לדחות מועמדים.

2. עדיין אין במחלקה נתונים כוללים לגבי מספר הבוגרים שנקלטו בעבודה והתמידו בה, משום שהענות הבוגרים למלא ולהחזיר שאלון הנשלח אליהם בענין זה היא מזערית; מעקב שערכה המחלקה אחר בוגרי הקורסים בתכנות שלמדו בקורסים כאלה בשנים 1982 – 1984 הראה כי 85% מכלל בוגרים אלה נקלטו בעבודה.

3. בעקבות הביקורת מוסדה הערכת רמת הקורסים שנערכו במרכז ההכשרה ברמת גן, בו נערכים מרבית הקורסים של המחלקה, ובסיום כל קורס מתבקשים המסיימים למלא טופסי הערכה של כל מרצה ושל הקורס כולו. בבדיקת 6 תיקים של קורסים נמצא כי בארבעה קורסים שהלימודים בהם הסתיימו לא נמצאו בתיקים טופסי הערכה. נציגי המרכז הסבירו, שהם אינם נוהגים לשמור את הטפסים שממלאים מסיימי הקורסים. לדעת הביקורת, מן הראוי שהמסכנות שנתקבלו מניתוח הטפסים יישמרו בתיקי הקורסים.

4. בעקבות הביקורת מינה מנכ"ל משרד העבודה והרווחה ביוני 1986 ועדה בת שלשה חברים לבחירת המוסדות שיבצעו עבור המחלקה קורסים להסבה מקצועית של אקדמאים. בכך בא על תיקונו מצב, שבו ההחלטה בדבר הגורם המבצע נתקבלה על ידי מנהל המחלקה.

בחודשים אפריל – נובמבר 1987 קיימה הוועדה שש ישיבות בהן נבחרו גורמים לביצוע 23 קורסים. מבדיקת הפרוטוקולים מאותן ישיבות עולה כי רק בחמישה מקרים מבין 23 הקורסים הובאו בפני הוועדה שלוש הצעות לביצוע הקורס; בתשעה קורסים נוספים הובאו בפני הוועדה שתי הצעות ובתשעה מקרים אחרים הובאה בפניה הצעה אחת בלבד, ואותו גורם אכן אושר על ידי הוועדה לביצוע הקורס. לדעת הביקורת, על המחלקה לעשות מאמצים נוספים לאיתור גורמים לביצוע הקורסים השונים, כדי להבטיח קיום הקורסים בעלות וברמה המועילות ביותר למטרות המשרד.

5. היקף הקורסים שבוצעו על ידי המכללה למינהל קטן בהרבה בהשוואה להיקפם בעת עריכת הביקורת: רק שלשה מכלל 23 הקורסים (כ-13%) שנמסרו לביצוע בתקופה אפריל – נובמבר 1987 נמסרו לביצוע למכללה למינהל לעומת היקף ביצוע של 50% בעבר. המיכללה למינהל ממשיכה עדיין להפעיל את מרכזי ההכשרה עבור המחלקה, ולא עובדי המרכז, כפי שהמליץ מבקר המדינה. מכאן שעוד עלול להיווצר מצב של ניגוד עניינים מעצם העובדה שאותו גורם הוא גם מפעיל את המרכזים וגם מבצע קורסים עבורם.

6. בנוסף לנושא המעקב שפורט לעיל בדק משרד מבקר המדינה את נוכחות התלמידים בקורסים של המרכז להכשרה מקצועית ברמת גן. בבדיקת תיקי הקורסים נמצא כי אין בהם יומני נוכחות יומיים מפורטים בהם יצוינו בנוסף לשמות התלמידים גם מספר השעות שלמדו בפועל מדי יום. עוד עולה מהביקורת כי מספר ימי הלימוד בפועל בשבוע הסתכם, לעיתים קרובות, רק בשלושה או בארבעה ימים בשבוע, כאשר לומדים כחמש שעות בכל יום; קורס אחד אף נהנה מחופשת פסח ממושכת של 17 ימים, אשר החלה כשבוע לפני חג הפסח. כיוון שחלק גדול מהלומדים בקורסים זכאים לקבל דמי אבטלה מהביטוח הלאומי במשך כל תקופת לימודיהם, הרי שהארכת תקופת הלימודים בשל שבוע לימודים מקוצר ובשל מתן חופשות רבות מגדילה את התקופה בה זכאים הלומדים לקבלת דמי אבטלה. מן הראוי, כי לימודים במסגרת קורסים להסבה מקצועית, שמומנו מתקציב המדינה, ייעשו באופן יותר אינטנסיבי, כדי לקצר במידה ניכרת את משכם ולהקטין בהתאמה את התשלומים לזכאים.